

Trysunda kapell



Sammanställt av Lars Dahlin

Bebyggare i Trysunda

Före 1400-talet

På grund av sitt läge utanför en bygd, som för sin existens var beronde av jakt och fiske, bör Trysunda och den omkringliggande skärgården redan i ett tidigt skede ha ingått i kustbyarnas intresseområden. Som nödhamn och bas för fisket kom den djupa och väl skyddade hamnen väl till pass.

Goda reproduktionsförhållanden för strömming och riklig tillgång till annan fisk, liksom säl, gjorde den omgivande fångstmiljön mycket attraktiv. Detta lockade inte bara de insocknes. Vi vet emellertid inte med exakthet vid vilken tid långväga skfjärrfiskare från mellansverige mer regelbundet besöka de ångermanländska vikarna och skären. Det kan t o m varit under tidigt medeltid (1100-1200-talen). Att ortsbefolkningen i Nätra och Själeved har nyttjat fisket sedan urminnes tider torde det dock inte vara någon tvekan om. Men det är mer osäkert om det går att fastställa om, när och på vilket sätt provisoriska sjöbodrar, övernattningskojor etc uppförts på Trysunda och då som föregångare till de mera gedigna sjöbodarna.

1400- och 1500-talen

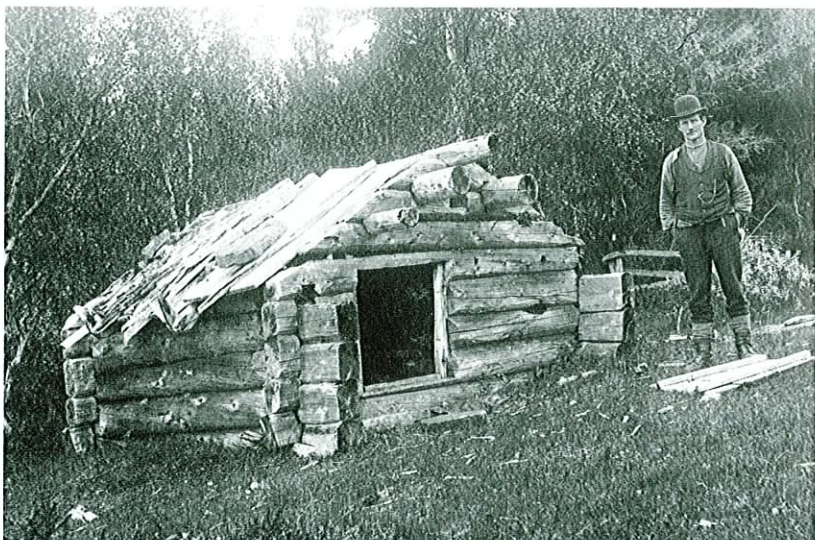
Det kan anses klarlagt att fiskare från mellansvenska städer som Öregrund, Strängnäs, Torshälla och Norrtälje redan under 1400-talet bedrev fiske vid den norrländska kusten. I än högre grad gällde detta borgare från Gävle, vilka alltmer kom att dominera bottenhavs fisket. De södra städernas borgare kan sägas ha fått sin fångstverksamhet legaliserad genom ett kungligt brev 1488. Brevet gäller i första hand finska sidan av Bottenviken, men kan omtolkas att gälla även svenska sidan. Första gången Trysundas namn förekommer i text är år 1550.

Från 1541 erlade de som fiskat vid ett tjugotal utöar efter Ångermanlands kusts kskärre eller öijepenningar. Skrubban och andra öar i Trysundas närhet nämns redan 1541.

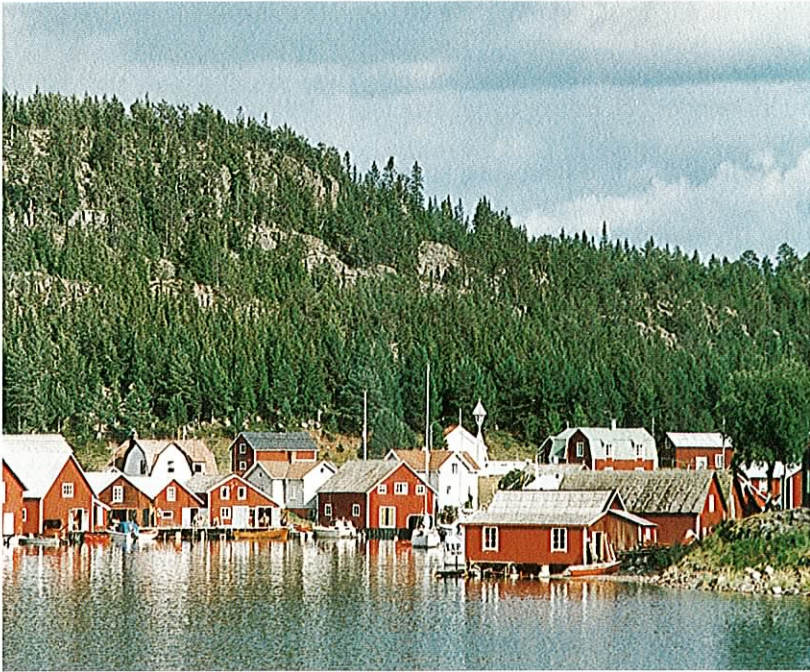
1557 beviljades Gävle fiskande borgerskap ensamrätt till fisket på "konungens rätta allmänningar" längs hela norrlandskusten. Man kan dock förmoda att ortsbefolkningens traditionella fiske i bl a Trysundavattnen inte i början påverkades.

1589 inskränktes Gävlefiskarnas rättigheter. (I samband med Härnösands grundläggande 1584 och stadsrättigheter 1587)

1500-talets eventuella bebyggelse måste ha varit av mycket anspråkslöst slag.



Fiskarkoja med eldstad. Man kan tänka sig att Trysundas första bostäder liknade denna. Foto B Kjellström 1917/ Nordiska museet.



Trysunda fiskehamn.

1600-talet

1603 försvinner Trysunda ur kronoräkenskaperna. Bondebefolkningen får skatta för fisket direkt i hemmansskatten. Sockenmännen är tvungna att ta ut en landlega om 2 daler kopparmynt per båt som hyra för sjöbodar i hamnen och för fiskerätten i vattnen kring Trysunda. En fiskarelängd omtalar att 1613 hade fem fiskare från Gävle idkat säsongfiske vid Trysunda. Mot mitten av 1600-talet ökade Trysundas betydelse. År 1658? byggdes kapellet av fiskare från Gävle.

1700-talet

1700-talet skulle för Trysundas del bli händelserikt. Omfattande fiske-tvister förekom. Det var växlande men oftast mycket god tillgång på strömming. 1704 skattlades och värderades fiskehamnen Trysunda till 46 daler kopparmynt eller motsvarande 12 seland jord på land. Hamnen hade då 22 bodar med kokhus och ett kapell med klocka samt bad-

stuga. Hamnen kunde härbergera 24 båtar. I protokollet antecknas att 11 Geflebor fiskar i hamnen.

1704 utarrenderades "Trysunda fiskeskär" till tidigare fiskare bland ortens bönder och fiskare från Gävle mot skattlägningsrättan (24 daler kopparmynt).

Det finns i en handling antecknat att den 6 maj 1735 avseglade från Gävle elva fiskarborgare med familjer omfattande 37 personer till Tröjsund (Trysunda).

År 1740 var gävlefiskarna 17 och nätrabönderna 7. Antalet båtar var 20 resp 4.

Arrendeperiod	Arrendatorer	Årlig arrendeavgift
1737-1746	Samtliga fiskande	2 daler kopparmynt/båt
1747-1756	Borgarna Jacob Sehlberg och Mathias Hallgren från Gävle samt länsmännen Mathias och Per Norberg.	24 daler 1 skilling silvermynt
1757-1761	Samma personer	Samma avgift
1762-1767	"Hustru Margareta Stenklyft och dess medhamnlagare"	31 daler 9 skilling silvermynt
1768-1817	Gävleborgaren Nils Jacob Sehlberg "med flera handlande"	Samma avgift
1818	Gävlefiskarna och köpmännen Olof Holmgren och Nils Vallberg	85 tunnor strömning/år
1819-1825	Som ovan	42 tunnor
1826-1841	Gävle fiskerskap	120 tunnor
1841-1856	Olof Holmgren	120 tunnor
1856	Nätra och Själevad köper	Köpeskilling 1253 riksdaler 16 skilling banco
1873	Säljer till Olof Törnqvist, Bergom	Köpeskilling 1000 Rd silvermynt
1878	Kronan köper på exekutiv auktion	Köpeskilling 470 kronor
1881-1895	Anders Forsberg, Norrlungånger	Arrende 515 kronor
1896-1901	Nicanor Forsberg, Norrlungånger	
1901-1910	Axel Öman i Örnköldsvik	
1910-1998	Fiskarna ingår arrendeavtal med kronan.	

1766-års fiskestadga tog gjorde slut på fjärrfisket – men avvecklingen fördröjdes i norra Ångermanland. Trysunda var nu under åtskilliga år den kanske främsta gävlebohamnen.

1788 fastställdes gränsen mellan Grisslans och Trysundas fiskevatten.

1800-talet

I ett protokoll från 1818 talas om att i hamnen fanns 17 kokhus med tillhörande sjöbodas, dvs fem färre än i början av 1700-talet. Byggnaderna var belägna i den inre hamnen och av äldre datum utom två. En tvist påbörjades 1819 med kronan om fiskarna skulle få ha kvar sina sjöbodas fastän de inte ägde marken.

Gävlefiskarnas färder till Trysunda började avta efter 1850. Den sista resan från Gävle med "Iaxen" Anna gjordes 1899 av E A Grellsson. Han återkom ytterligare några år, men då åkte han tåg till sitt fiskeläge.

Eftersom gävlefiskarnas antal minskade, ersattes de av fiskare från de närmaste socknarna. Detta bidrog till ett uppsving för fisket. En del somrar var antalet boende på Trysunda över 200.

När 1886 fyra fiskarfamiljer övervintrade, inleddes en ny tid i hamnens historia. Vid sekelskiftet var det till övervägande del enbart bofasta fiskare i hamnen. Efter andra världskriget minskade lönsamheten av fisket, och avfolkningen tog sin början.

Om Trysunda-namnet *(enligt J. Nordlander 1923)*

Gävlebornas förnämsta fiskeplatser voro de på en mils avstånd från varandra liggande öarna Trysundaön och Ulvön. Om den förra säger man i våra dagar allmänt, att den i forna tider haft tre, nu uppgrundade sund och av den anledningen också fått namnet. Av samma åsikt var uppenbarligen även den skrivare, som i början på 1700-talet skrev om tre sundens fiskehamn. Enligt vårt förmenande föreligger här ett minne från tiden före Gävle stads tillkomst. Då kunde Gästriklands allmoge deltaga i fisket vid den ångermanländska kusten, och i detta fiskeläges namn har man nog att se ett bevis därpå, att inbyggarna i byn Trödje vid havet en mil norr om Gävle, Trijdie, Trödie på 1500-talets förra hälft, här legat i det fiske, som sedan gått i arv till den nyanlagda stadens borgerskap. Likheten är ej enastående. Vid inloppet till Gävle och 1,5 mil från staden har man ett ställe med namnet Bönan, och bland gävlebornas fiskehamnar i Ångermanland finner man även en med namnet Bönhamnpen.

Trysunda kapell

Trysunda kapell byggdes av de sk gävlefiskarna (fjärrfiskare från gävletrakten och mellansverige) under 1600-talet.

Kapellet är byggt av liggande timmer och var en gång den enda målade byggnaden i Trysunda och var då rödfärgat. Numera är det brädfordrat och vitmålat. Kapellet saknar både vapenhus och sakristia. Det har som många andra av Guds sommarhus fått överta inredningsdetaljer från moderkyrkan. Fjärrfiskare kan även tänkas ha bidragit med sådana. Predikstolen är ståttlig och av renässanstyp. Altartavlan, en oljemålning på trä, har som motiv Den Heliga Nattvarden. Ljusstakarna på altaret är kopior av en 1700-talsstake från Värmland, den s k Taserudsstaken, tillverkad av Elis i Taserud. Fotografiet på södra väggen föreställer Manbert Persson (1898-1962), präst och lärare på Ulvön, tillika förkämpe och stöttepelare för "Öarnas folk".

Invändigt har kapellet målningar på väggarna men inte i taket. Taket är av ryggåstyp och i takstockarna finns öglor som användes för upphängning av skötar och andra fiskeredskap under vintrarna. Kapellet var låst över vintern, därför behövde man ej riskera att redskapen skulle stjälas. Målningarna i kapellet är utförda av Olof Gåhlin. Vem denne Gåhlin är vet man ej. År 1711 då målningarna gjordes, användes Trysunda som flottbas av KarlXII. Troligen var Gåhlin hantverkare på något av de större örlogsfartygen som låg i hamnen. Många av hantverkarna kom från Finland, och troligen även Gåhlin.

Motiven till målningarna är på norra väggen hämtade ur Gamla testamentet, på östra och södra väggarna ur Nya testamentet. Västra väggen skildrar S:t Göran som bekämpar draken.

Under 1800-talet spändes väv över väggarna som vitmålad. Vid reparation av kapellet 1933 framtogs åter väggmålningarna.

Fattigbössan på insidan av dörren har inristat "HIELP/TILL I/HERRANS /HUS ANNO/1654/OLS MHD.

Kyrkklockan i klockstapeln bär inskriften "TRESUNNA ANNO 1674". Klockan utbyttes 1938 mot en ny från den 1917 torpederade tyska ångaren "Friedrich". Men då det visade sig att den nya var för tung för kyrkbocken återuppsattes den gamla efter en tid.

Präster från Själevads och Nätra församling predikade några gånger varje sommar i kapellet. Numera tillhör Trysunda Nätra församling. (Kapellet står på Kronans mark men äges av invånarna, står det i en skrivelse till riksantikvarieämbetet 1932. År 1943 överlät Kronan fastigheten Trysunda 1:2 med kapellet och omgivande kyrkogård på Nätra församling.)

Trysunda har två kyrkogårdar. En liten, som omger kapellet och en större som anlades 1949 i en talldunge några hundra meter in på ön. Den invigdes samma år av dåvarande biskopen i Härnösands stift, Torsten

Bohlin. Flera av gravarna är inramade med vackra slipade stenar från Storviken. Begravningsplatsen intill kapellet började användas i och med att befolkningen blev åretruntboende. De äldsta gravvårdarna utgör enkla träkors med plåtbrickor med inskriptioner. På senare tid har träkorsen utbytt mot gravstenar.

Präst från fastlandet kom ut endast några gånger under sommarhalvåret. Därför fick någon av fiskarna läsa predikan och leda psalmsången. Vintertid hölls gudstjänsterna i hemmen. Fullständig gudstjänst hölls endast då någon präst kom ut till ön. Vid dödsfall bisatte man den döda på kyrkogården och graven skottades igen fullständigt, sedan man satt en trärumma från kistan upp till jordytan. Jordfästningen kunde därigenom uppskjutas till dess en präst kom ut och lät de tre skovlarna mull falla på kistan.

Väggmålningarna

Vad som gör Trysunda kapell intressant är de helt unika väggmålningarna. I början på 1800-talet spändes väv över väggarna som sedan målades vita. Dessutom togs två fönster upp på norra väggen och fönstret i koret gjordes större.

Två inskrifter ger information om när målningarna utfördes och av vem. Den ena till vänster om ingångsdörren. "Detta Capell Blef ånyå förfärdigat sedan det år 1711 d 5 Jun war måladt. Den 12 Aug 1779". På andra sidan dörren står: "De felagtigheter som här insmygdt beder jag att åskådaren täcktes gunstigt öfwerse, hållst min ringa insickt hwilken eji mera kunnat frambringa. Olof Gählin".



Målad upplysning om när kapellet målades. Foto Anders Telhammer.

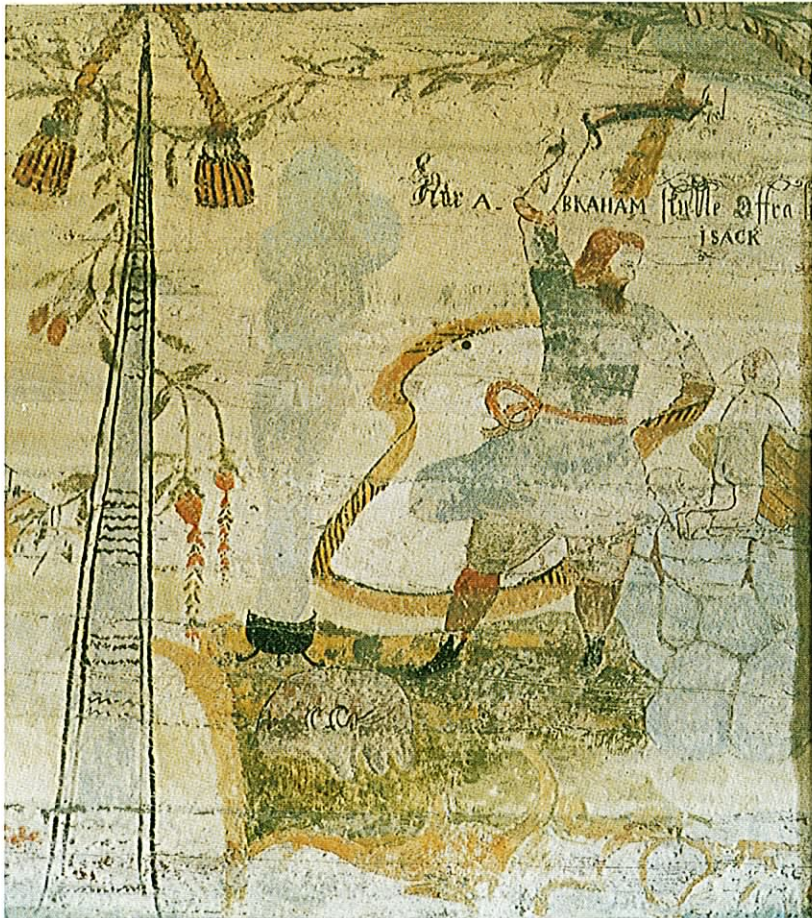
Norra väggens motiv är hämtade ur Gamla testamentet och kan ses som underlag för bilderna på de övriga väggarna ur Nya testamentet.

Vid koret är den första scenen syndafallet, varav endast Eva vid kunskapens träd finns bevarat. Eva håller en frukt i sin ena framsträckta hand och den tjocka ormen ringlar sig runt trädet och man ser dess huvud i lövverket.



Eva räcker fram äpplet.

Nästa motiv skildrar när Abraham offerar sin son Isak, som knästående ses uppe på altaret. Abraham håller ett stort svärd ovanför sitt huvud, men hejdas av en ängel från skyn. På marken syns väduren (får) och en kruka med rökelse.



Abraham offerar sin son Isak, som här ses knäböjande på ett offeraltare.

Följande motiv skadades då man tog upp nytt fönster, men troligen skildras Jakobs dröm. Huvudet ovanför fönstret skall föreställa Gud Fader som befinner sig högst upp på stegen.

Fältet närmast västra väggen är helt oskadat och handlar om Mose. Man ser Mose framför den brinnande busken i vilken Jahvetecknet lyser och som omges av flammor. Till höger sitter Mose och tar av sig skorna eftersom han beträder helig mark (till höger i bilden nedan).

Nästa scen skildrar Mose när han av Gud mottar lagens tavlor på berget Sinai. Gud uppenbarar sig i form av väldiga moln som utslungar blixtrar. Högst uppe på det branta berget syns Mose som en mycket liten knäböjande gestalt (till vänster i bilden nedan).



Det enda hela fältet med två motiv ur Gamla testamentet. Till vänster mottar Mose lagens tavlor på berget Sinai och till höger tar han av sig skorna inför den brinnande busken.

På västra väggen, i hörnet mot den norra, börjar motiven ur Nya testamentet, med två herdar som uppvaktar det nyfödda Jesusbarnet. Barnet ligger på ett altare som förebud om dess kommande offerdöd och omges av sina föräldrar Maria och Josef och en ängel.

På andra sidan dörren börjar Jesu passionsberättelse med inridandet i Jerusalem. Jesus rider på en åsninna åtföljd av fölet och möts av människor som breder ut sina kläder och ropar Hosianna.

Södra väggen börjar med Jesu bön i Getsemane. En ängel med kors och kalk kommer till den knäböjande Jesus, medan de tre lärjungarna halvligger till höger i bilden.



Jesu intåg i Jerusalem, tätt åtföljt av åsnans föl.



Jesu bön i Getsemane.

Mellan de två fönstren är en i det närmaste utplånad målning, men resterna, kan tydas som Jesu gisslande.

Närmast östra väggen ses Jesu uppståndelse. De sovande soldaterna har lagt ifrån sig sina vapen och överraskas av den uppståndne Kristus, som står på graven med den höjda tretungade segerfanan. Genom de första människorna fördes synden in i världen, men genom Kristi uppståndelse blev dödens makt bruten.

Runt korfönstret är en stor draperimålning på vars yttersidor änglahuvuden tittar fram. Mellan dem ses citat inom smala ramar med Kristi sju ord från korset varav två nu är utplånade.

På var sida om fönstret är även målat en sol och en triangel – symbol för treenigheten – här försedd med de grekiska bokstäverna för A och O.

Gavelfältet ovanför korfönstret gestaltar Jesu himmelfärd. Jesus ses redan uppe bland molnen av de nere på marken stående apostlarna och Jungfru Maria.

Vid motsatta gavelfältet över ingångsdörren skildras St Görans kamp med den ohyggliga draken och hur han räddar prinsessan. En stadssilhuet syns i bakgrunden.



S:t Görans och draken.

Vem var då denne Olof Gåhlin som målade i Trysunda kapell? År 1711, då målningarna sannolikt tillkom, utnyttjades Trysundas goda hamn som flottbas av Karl XII. Detta innebär troligen att Gåhlin inte behöver knytas till Norrland och norrländsk målartradition. Man finner inte heller någonstans i Norrland ett besläktat måleri. Däremot möter vi i Pyhämaa lilla skärgårdskyrka i finska skärgården norr om Åbo ett måleri från mitten av 1600-talet, som visar släktskap med tryсандamålningarna. Även

på andra håll i Finland finns närbesläktade målningar, därför är det troligt att Olof Gåhlin är bördig från, på den tiden, Sveriges östra rikshalva. Detta är inte anmärkningsvärt om man tänker på att de större örlogsfartygen vid den här tiden rekryterade hantverkare från Österbotten där skeppsbyggeri var en specialitet.

(Uppgifterna ovan är till en del hämtade ur Ingrid Telhammers bok "Från Syndafall till Himmelsfärd". Boken är utgiven av Länsmuseet Väster-norrland i Härnösand och rekommenderas för djupare kunskaper.)

På en tavla ovanför ingångsdörren till kapellet står:

På initiativ och välvilligt bistånd av HKH Prins Wilhelm och Fru Ingeborg Hedberg, Köpmanholmen, återställdes detta kapell i sitt gamla skick år 1933. Restaureringen utfördes av Tor Hörlin, Stockholm.

Bakgrunden till denna tavla är som följer:

I samband med en reparation som Kronans synenämnd anbefallt öborna att göra på kapellet, blev det genom tidningarna känt att det fanns 1700-talsmålningar bakom den vita färgen. En församlingsbo, fru Ingeborg Hedberg kom tillsammans med konstnären Nerman ut till kapellet och gjorde den bedömningen att målningarna skulle kunna återställas. Ön besöktes av Prins Wilhelm som blev förtjust i både ön och dess invånare. Prins Wilhelm tillsammans med fru Hedberg lovade att försöka ordna den ekonomiska sidan av restaureringen. Vid flera tillfällen besökte Prins Wilhelm Köpmanholmen och Örnsköldsvik och höll föredrag om bl a Afrika och Korsika, därvid inflöt så stora belopp så att restaureringsarbetet var säkerställt.

Återinvigning blev det den 6 augusti 1933. I tidningarna skrevs med stora rubriker:

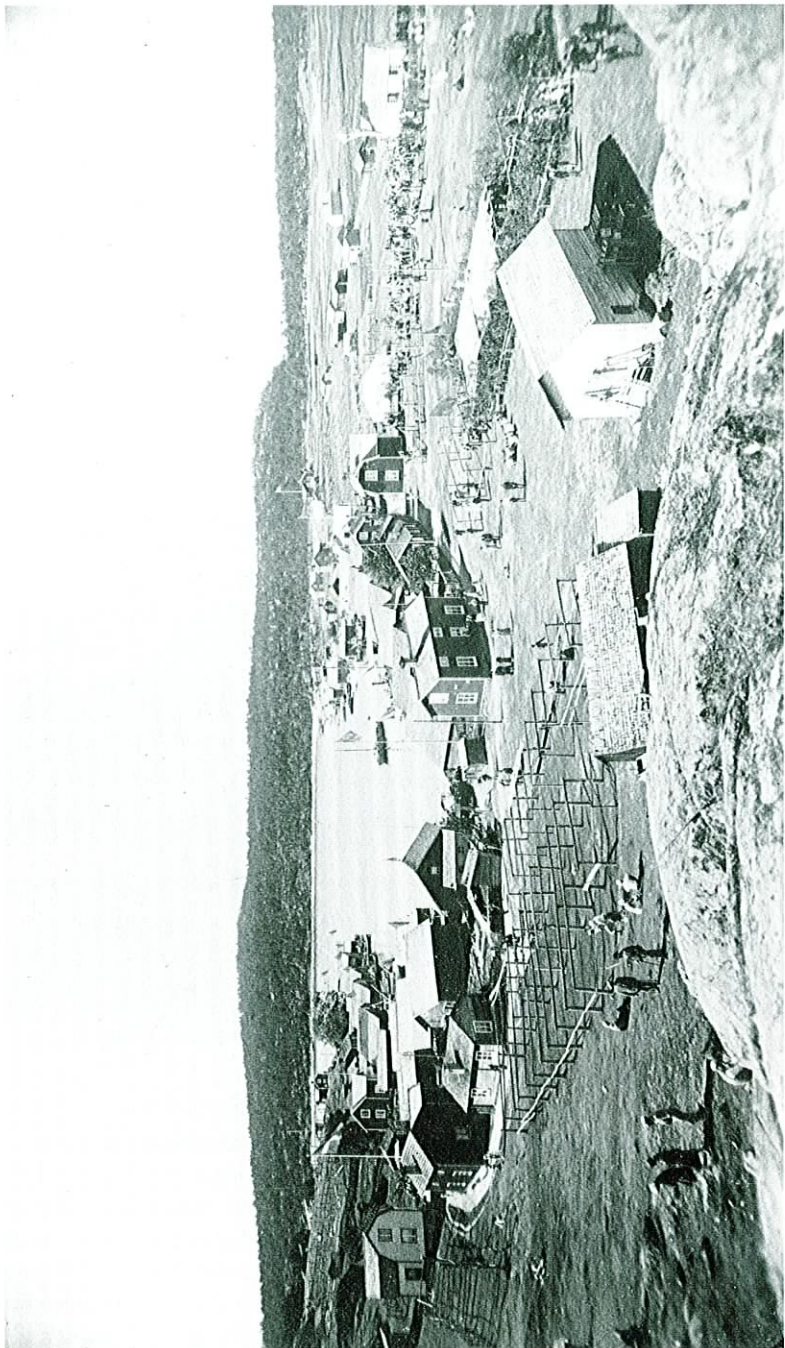
TRYSUNDAS STORA DAG KAPELLET ÅTER ÖPPNAT FÖR HELIG TJÄNST

Högtidlig gudstjänst med predikan av biskop Ernst Lönegren

Prins Wilhelm närvarande

Även landshövding Wijkman besökte ön
jämte ett par tusen människor från skilda håll

Trysunda hade en stor dag söndagen den 6 augusti. Kapellinvigningen och ett riktigt önskeväder med strålande sol hade lockat så mycket folk till det trevliga fiskeläget, att knappast något liknande förekommit tidigare. Antalet uppskattades till minst 2000. Motorbåtar anlände i en aldrig sinande ström under hela förmiddagen. Ångfartyget Örnsköldsvik



Trysunda den 6 augusti 1933 vid återinvigningen av kapellet. Hedersgästernas lunchtält syns till vänster om kapellet. Foto Bertil Westin.

levererade fulla laster både från Örnsköldsvik och Köpmanholmen. Trafik 1 från Ådalen, som på lördagen gått till Ulvön, hade folk både från Ådalen och Ulvön. Även andra lustresebåtar uppenbarade sig i hamnen. Dagen till ära hade det idylliska samhället iklätt sig den allra rikaste flaggskrud. Från varje sjöbod vajade en blågul duk och på alla ordinarie och tillfälliga flaggstänger hade flaggor hissats.

Folkinvasionen blev, som sagt, allt större och större. När Fors I med H.K.H. prins Wilhelm, biskop Lönegren, landshövding Wijkman, direktör T Hedberg med fru, domprosten Söderlind m.fl lade till vid Bomans brygga, där en äreport rests, mottogs det höga herrskapet av trysundaborna, pastor Manbert Persson, kyrkoherde N Östgren och i övrigt så mycket folk som kunde tränga sig fram till platsen. Prins Wilhelm gick först i land och hälsade glatt igenkännande på öbefolkningen. Kosan styrdes därefter till kapellet som fylldes till sista plats av inbjudna och ett fåtal andra som lyckats tränga sig in. Högmässan inleddes med altartjänst av kyrkoherde Östgren och pastor Persson i full ornat. Biskop Lönegren predikade. Härefter följde flera tal.

Efter den högtidliga invigningen hade trysundaborna inbjudit hedersgästerna till lunch i ett rymligt tält utanför kapellet.

Om Trysunda kapell i HKH Prins Wilhelms tal vid hembygdsfesten i Härnösand den 7 juli 1935

Från Västernorrlands läns Hembygdsförbunds årsbok 1935.

För talaren uppenbarade Västernorrland ett litet stycke av sin själ för några år sedan. Det var inte Ådalens mäktiga strömfåra, där stockarna tråda sin dans förbi niporna och där strömmarna sjunga sin eviga sång. Det var inte i Nordingrås nästan alpint betonade landskap eller på de grönskande, öppnare slätterna kring Sidensjöes gamla medeltidskyrka, där den stram, sträng men ändå vänlig ligger som en tindrande båk på sin kulle. Det var inte i skogarnas hemlighetsfulla sus eller i forsarnas mullrande dån. Det var i stället på en liten karg ö långt ut i havsbandet, dit slumpen i form av goda vänner fört mig en strålande sommardag och där det fanns ett oansenligt kapell med konsthistoriskt värdefulla väggmålningar, som tarvade tillsyn för att bevaras åt eftervärlden. Därborta, långt från fastlandet och med havets salta vågor slickande över skrovliga hållar, tyckte jag att Ångermanland gläntade på sin själs dörr för främlingen söderifrån. Det var inte turistens och den tillfällige besökarens mer konventionellt betonade Ångermanland, det var någonting kärvare, enklare och ursprungligare som mötte honom och som just av denna anledning gjorde ett så starkt intryck.

Och när jag satt där i det lilla stormkringsusade kapellet i kretsen av väderbitna, solbrynta fiskare som med trohjärtad öppenhet talade om livet därute, om den hårda kampen för tillvaron, om havets trolöshet och vinterstormarnas tryckande mörker, om felslagna förhoppningar och om förmågan att med Guds hjälp bära en motgång på det rätta sättet – då förstod jag att detta var något av det allra yppersta och bästa som Ångermanland hade att bjuda på. Trygghet och självförtrostan bakom försagdhetens tunna hölje, Gudstro och ödmjuk tillförsikt innanför vadmalsrocken, kärlek till hemmet och vilja att göra rätt för sig bakom de enkla ordens rättframma vardaglighet. Sådant är en upplevelse man inte glömmer i första taget.

När jag nästa gång satt i samma krets, stod kapellet lövsirat och pyntat till fest. Själva biskopen talade, våra gamla lutherska psalmer brusade från orgeln, och på en andäktig menighet blickade de återuppväckta bibliska 1700-talsfigurerna ner från väggarna. I ett av fälten hade vi funnit den ursprungliga konstnären Olof Gåhlins anspråklösa anteckning om sitt verk. Just nu rinner den mig i minnet, och jag tror inte jag kan avsluta detta anförande på bättre sätt än genom att citera hans ord, som endast behöva en mycket lätt retusch för att passa stundens ändamål och min egen sinnesstämning, när det gällt att på Västernorrlands hembygdsfest tala till ångermänningarna om deras vackra hembygd: "De felaktigheter, som sig här insmygdt, ber jag åhöraren tåktes gunstigt öfwerse, hälst min ringa insickt, hwilken ey mera kunatt frambringa".

En prästs resa till kyrkhelg på Trysunda 1908

Dåvarande komminister John Naeslund i Själeavad skildrar i sina "Minnen och Reflexioner" en strapatsrik färd till Trysunda.

Grislan och Trysunda voro tvenne fiskelägen där församlingens präster hade skyldighet att under fiskesäsongen hålla gudstjänster i resp kapell. Dessa gudstjänster, som kallades kyrkhelger, förekommo minst en gång varje sommar. I Trysunda var det dock så, att Själeavad och Nätra turade om att vartannat år stå för kyrkhelgen. Till de nämnda kyrkhelgerna sökte sig också många fastlandsbor från resp församlingar, icke minst ungdom. Detta förhållande misshagade de mera allvarliga bland platsens fiskare, vilka ansågo kyrkhelgen bliva störd särskilt av de unga, som tillstädeskommo mest i nöjessyfte.

En min resa till kyrkhelgen i Trysunda fick ett säreget förlopp. På lördag eftermiddag steg jag i Örnköldsviks hamn ombord på båten Örnköldsvik för att på viss plats ute i skärgården med roddbåt avhämtas till Trysunda. Redan vid resans början rådde tjock dimma, som snarare till-

än avtog under färden. Då kapten Dau trodde sig vara nära den plats där jag skulle avhämtas, körde båten ordentligt på grund. Stor oro uppstod bland passagerarna, som i hast allesamman stodo där skrudade i räddningsbälten om livet och var sin räddningsboj om armen. Lyckligtvis kunde kaptenen om en stund lugna oss med att skrovet inte tagit skada av grundstötningen. Efter fruktlösa försök att komma loss genom propellerns backande, kombinerade han arbetet med en annan åtgärd.

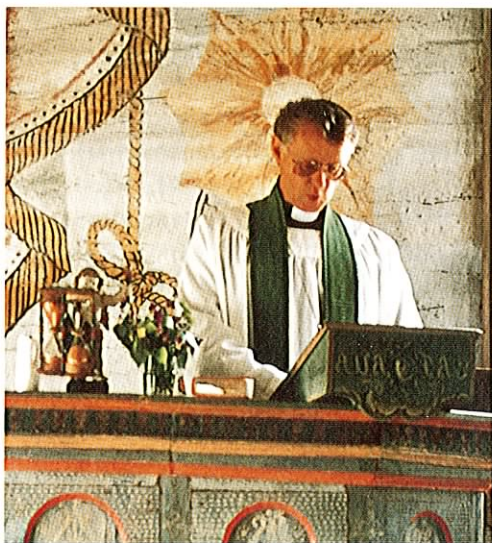
Han kommenderade om vartannat: "alle man styrbord – alle man babord – alle man back!" allt under det att propellern arbetade. Icke heller så kröntes verket med framgång. Lustiga lära vi nog ha sett ut , där vi samtliga iförda livbälten och med var sin livboj på armen sprungo fram och åter uppe på båtens däck. Efter alla ansträngningar fingo vi söka slå oss till ro och kaptenen hade inget annat att göra än att bemanna en livbåt, med roddare som skulle söka nå närmaste hamn och skaffa hjälp.

Så började bland passagerarna ett diskuterande om olyckan, varvid det också betecknades som ett dåligt omen att tvenne präster befunno sig ombord. Den andre var sedermera kontraktsprosten Quist i Ösmo, Strängnäs stift. Han hade i Örnsköldsvik hälsat på en broder och var nu på återvägen hem. Då jag upplyste dem om att bland passagerarna funnos åtminstone två och en halv av det olycksbådande slaget, i det att en av Fosterlandsstiftelsens predikant Nordqvist från Mellansel i Anundsjö också var med, då blev det så gott som tvärsäkert , varuti olyckan hade sin grund. I Ångermanland har jag på flera håll hört – låt vara mer eller mindre skämtsamt – att en båtfärd, där en präst är med, gärna vill gå illa. Kanske kan denna mening stå i samband med de olyckor, som omförmälas vid profeten Jonas och aposteln Pauli sjöresor. (Jmf. Jona kap 1 och Apg kap 27-28) – Ingen röst höjdes dock för att någon av olycksfågeln skulle kastas i havet, såsom skedde med profeten Jona.

Från båten, som satt på grund, trängde då och då nöd- eller varnings-signaler ut genom den tjocka dimman. Av dessa hade roddbåten från Trysunda sökt sig fram till ångbåten och nu frågade besättningen i den förra, bestående av fyra kvinnor, om det fanns ombord någon präst, som skulle till deras fiskeläge. Det svarades att det fanns en sådan. Så fick jag byta farkost och blev av de på ångbåten kvarvarande lyckönskad till befrielsen. Men befrielsen skulle icke bli så storartad. Vi rodde och rodde, men lyckades icke komma fram till Trysunda, vilket skulle ha skett på ungefär en halv timme. Jag lade märke till att vi vid utgåendet från ångbåten hade vinden mot styrbords sida, men att den sedan kom att ligga mot babord. Härav drog jag den slutsatsen, att vi i dimman möjligen hade kastat om roddriktningen. Detta förnekades emellertid av de roende kvinnorna, som höllo före, att vinden i stället hade kastat om. Så fortsatte rodde, men till Trysunda kommo vi icke. Sent på kvällen, då

det började mörkna, nådde vi en holme – i norra Ångermanland kallad skär. Här befallde jag, att vi skulle gå i land och draga samman något bränsle för att göra upp eld och övernatta där. Så skedde också. Då vi voro inne i augusti eller kanske september, hade sommarvärmen flytt, varför särskilt natten var disig och kall. Dock klarade vi upp det hela tack vare den flammande brasan, som värmde oss, där vi lågo utsträckta på marken. Åter och åter hördes på något avstånd klangen av – som vi trodde en båtklocka, men då från samma plats det ena bösskottet efter det andra avlossades, blevo vi tveksamma över det hela. Senare fick vi klarhet i denna sak. Det var Trysundafiskarna, som oroliga över att vi icke kommit fram, dels hade ringt i kapellklockan och dels skjutit med sina bössor för att låta oss vilsekomna förstå, vart färden borde ställas. Vi däremot voro så omvridna ifråga om väderstrecken, att vi trodde signalerna komma från några nödställda ute i öppna havet. Vid 5-tiden på morgonen hade dimman lättat, så att vi kunde orientera oss. Vårt skär befanns vara det så kallade Kattskär, och ångarens olycksplats var Rönnskär. Efter en halv timmes rodd kommo vi fram till bestämmelseorten. Kyrkhelgen i Trysunda firades i rätt tid, också med tack till Gud för räddning i nöden. Anmärkas bör också, att den grundstötta ångbåten, som vi på söndagsmorgonen vid roendet till Trysunda foro förbi, just hade tagits loss av en tillkallad bogserbåt och ställde färden till Härnösand.

Prästens nog så invecklade färd till hamnpredikan blev flitigt omtalad i Sveriges tidningspress. En av de radikalaste tidningarna slutade sitt ömförelse med orden: "Stackars präst!"



Trysundas nuvarande präst kontraktspastor Åke Norén som ej behöver ha en lika mödosam resa som sin föregångare till hamnpredikan.

Källor

Otryckta

Norrvåge bykista
Kyrkoböcker

Tryckta

Guvå o Rönnqvist
Nilsson N J
Söderberg Kjell
Telhammer Ingrid
Telhammer Ingrid

Erixon Sigurd
Scotte Lasse
Naeslund John

Trysunda en ö i Höga Kusten (Bjästa 1983)
Bottenhavskust (Stockholm 1970)
Ulvö gamla kapell (Örnsköldsvik 1972)
Från syndafall till himmelfärd (Härnösand 1983)
Målningarna i Trysunda kapell (Ingår i Kristus-
framställinger, Köpenhamn 1980)
Bebyggelsundersökningar(Fataburen 1918)
Slutfiskat (Stockholm 1981)
Minnen o Reflexioner (Uppsala 1947)

Trysunda kapell

Trysunda kapell byggdes av de sk Gävlefiskarna (fjärrfiskare från Gävletrakten och mellansverige) under 1600-talet.

Kapellet är byggt av liggande timmer och var under en period rödmålat. Numera är det brädfodrat och vitmålat. Från dörren kommer man direkt in i kapellet, som saknar både vapenhus och sakristia.

Invändigt har kapellet målningar på väggarna men inte i taket. Taket är av ryggåstyp och i takåsarna finns öglor som användes för upphängning av skötar och andra fiskeredskap under vintrarna. Kapellet var låst över vintern, därför behövde man ej riskera att redskapen skulle stjälas.

Målningarna i kapellet är utförda av Olof Gåhlin. Vem denne Gåhlin är vet man ej. År 1711 då målningarna gjordes, nyttjades Trysunda som flottbas av Karl XII. Troligen var Gåhlin hantverkare på något av de större örlogsfartygen som låg i hamnen. Många av hantverkarna kom från Finland, troligen även Gåhlin.

Motiven till målningarna är på norra väggen hämtade ur Gamla testamentet, på östra och södra väggarna ur Nya testamentet. Västra väggen skildrar S:t Göran som bekämpar draken.

Under 1800-talet spändes väv över väggarna som vitmålades men vid restaurering av kapellet 1933 framtog åter väggmålningarna.

Fattigbössan på insidan av dörren har inristat "HIELP TILL I HERRANS HUS ANNO 1654 OLS MHD". Klockan i klockstapeln bär året 1674.

Präster från Själevads och Nätra församling predikade tidigare några gånger varje sommar i kapellet. Numera tillhör Trysunda Nätra församling.